

Ärende: VN/16052/2021

Rapport av kulturens framtida arbetsgrupp

Lausunnonantajan lausunto

Hur lyckas arbetsgruppens rapport med att beskriva och informera om kultursektorns situation och utvecklingsutmaningar med beaktande av behovet av återuppbyggnad och stärkande av sektorn?

Finlands svenska författareförening (FSF) tackar för möjligheten att uttala sig om rapporten från den arbetsgrupp som behandlade kultursektorns framtid och behovet av återuppbyggnad efter coronapandemin, inklusive de åtgärdsförslag som ingår i rapporten.

Arbetsgruppens rapport har lyckats bra med att beskriva och informera om kultursektorns situation och utmaningar. FSF vill poängtera den bristande uppskattning och besvikelse aktörerna inom kultursektorn verkligen hade under coronapandemin och också i och med vissa olyckliga beslut som fattats efter den. Trots att vi vid ett flertal tillfällen kommunicerat om de svåra förhållanden som rådde hos konstnärerna och författarna överlag fick vi senare höra att ”ja, men författarna klarade sig ju förhållandevis bra under pandemin”. Det att konstnärsorganisationernas röst inte hörts under pandemihanteringen är symptomatiskt på hur beslutsfattandet tyvärr ofta fungerar i Finland idag. Hos beslutsfattarna (inklusive myndigheter) råder en arbetskultur av att veta hur situationen egentligen är och därför inte bemöta sig att varken lyssna eller höra. Att nu få läsa en rapport som såväl tangerar de utmaningar och målsättningar vi, konstnärsorganisationerna, kommunicerat till beslutsfattare och myndigheter i många år väcker både hopp och förvåning. För om vårt ministerium, Undervisning- och kulturministeriet, såväl känner till vad som borde göras för att förbättra konstnärernas ställning, varför har då inte detta redan skett? Varför tillåts inte UKM föra sina utvecklingsförslag vidare? Vem är det som stoppar arbetet med att förbättra konstnärers och kulturens ställning i Finland idag?

Rapporten utpekar konstnärsfältet som orsaken till att situationen är sådan den är idag (vi är för ”mosaikartade”!). Det här känns som ett lättjefullt sätt att bemöta ett fält med flera aktörer där vi gör vårt bästa med de röster vi har. Hur ska vi kunna utveckla vår lobby då hela sektorn är underfinansierad? Vi är gärna med och delar på ansvaret för att situationen ser ut som den gör idag men då måste vår röst få höras och tas på allvar.

Det är upp till bevis nu med denna rapport. Är kulturens tid här och nu? Eller är det igen så, att det är någon annans tid, någon annans sak som är viktigare än vår?

Vilka åtgärdsförslag i rapporten anser ni vara de viktigaste och mest brådskande att genomföra (högst 5)?

Finlands svenska författareförening anser dessa är de fem viktigaste och mest brådskande åtgärdsförslag i rapporten:

1. Konstnärstipendiets belopp i euro höjs från det nuvarande beloppet på 2 080,42 euro/månad till en summa som ligger närmare finländarnas medianlön, och antalet konstnärstipendier ökas från nuvarande 545 till 600. Antalet konstnärspensioner som beviljas årligen ökas från nuvarande 51 fulla pensioner till 100.
2. Fria konstnärers icke-anställningsbaserade pensionsskydd överförs i sin helhet till att omfattas av lagen om pension för lantbruksföretagare och försäkras i LPA. Som långsiktig lösning testas möjligheten till kombinationsförsäkring.
3. Samordningen av lönearbete, företagande och andra inkomstformer underlättas. Begreppen företagande på deltid och heltid förtydligas. Identifieringen av och kunskaperna om frilansarbetets särdrag stärks i arbetskraftsförvaltningens anvisningar, tolkningar och lösningspraxis, och detta behov beaktas även i överföringen av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna. (Obs! Även skattemyndigheten bör inkluderas.)
4. Staten och kommunerna förbinder sig till principerna för rättvis konst: konstnären har rätt att få skälig ersättning för sitt arbete och användningen av hans verk. När konstnärers arbetsinsats begärs och används prissätts arbetet enligt dess faktiska värde.
5. Kultursektorns statistik- och kunskapsbas samt branschövergripande forskning som anknyter till sektorns verkningsfullhet stärks.

Hur tycker ni att man kan bidra till att arbetsgruppens budskap beaktas och förslagen genomförs så väl som möjligt under nästa regeringsperiod?

Rapporten föreslår att en ministergrupp som behandlar kultursektorn och de kreativa branscherna inrättas. Rapporten föreslår att regeringen ger riksdagen en kulturpolitisk redogörelse under den regeringsperiod som börjar år 2023. Författarorganisationerna föreslår att en litteraturpolitisk redogörelse görs under nästa regeringsperiod.

Lukukohtaiset kommentit

Kapitel 1: Vi ger vår kultur den uppskattning som den förtjänar.

Era eventuella iakttagelser om kapitlet och åtgärdsförslagen i det.

FSF vill gärna påpeka att det inom kultursektorn finns ett fint och fruktbart samarbete. Om det från beslutsfattarhåll känns jobbigt att flera röster än en hörs i frågor som kan anses gemensamma för hela konstnärsfältet ber vi om förståelse för att det är precis det som är vår roll: att tala med många röster och föra fram olika sätt att se på världen. Rapporten föreslår att ett kulturpolitiskt program tas fram under nästa regeringsperiod. I rapporten ska "...olika överraskande situationer och risker förutses, till exempel pandemier och eventuella flyktingvågor samt klimatförändringen och de ekologiska riskerna". Det låter nästan som att det finns en förhoppning om att konst kan ge lösningar till vår tids stora utmaningar och att ett mervärde finns i att flera röster hörs i vårt samhälle.

Kapitel 2: Vi ökar vår välfärd genom att investera i kultur.

Era eventuella iakttagelser om kapitlet och åtgärdsförslagen i det.

FSF efterlyser större kunskap om och respekt för att kultursektorn är en arbetsintensiv bransch, vars positiva effekter i stor utsträckning sprider sig till ekonomin. Ett offentligt stöd till kulturen återkommer därför till samhället i form av skatteintäkter och världsfrämjande fördelar. Den uppfattning som tyvärr verkar råda bland beslutsfattare om att konst inte är någon riktig näringsgren utan tvärtom bara kostar samhället i form av olika stöd är en myt vi måste fortsätta spräcka. Därför behövs mera fakta och statistik som stöd för en långsiktig och hållbar kulturpolitik.

Kapitel 3: Vi stöder aktörerna och stärker samtidigt vår ekonomi.

Era eventuella iakttagelser om kapitlet och åtgärdsförslagen i det.

FSF vill passa på att slå ett slag för den bredd som behövs för att några ska kunna nå toppen och på det sättet bättra Finlandsbilden och generera nationell stolthet. På det sättet är konst inte olik idrott och bör också fortsättningsvis stödas på det sätt att också gräsrotsnivån har tillräcklig finansiering.

Kapitel 4: Vi gör de nödvändiga strukturella reformerna för att förbättra arbetsförhållandena för frilansare.

Era eventuella iakttagelser om kapitlet och åtgärdsförslagen i det.

Det finns ingen möjlighet att införa konstnärslön för författare eftersom författare är fria konstnärer och därmed inte har arbetsgivare. Det finns inte heller någon möjlighet att skapa arbetsgivare åt författare eftersom det inte finns någon efterfrågan för detta på fältet, tvärtom. Det bästa sättet att stöda författare är att garantera långa arbetsstipendier som ger arbetsro.

Kapitel 5: Vi erbjuder alla finländare jämlika möjligheter att njuta av kultur.

Era eventuella iakttagelser om kapitlet och åtgärdsförslagen i det.

"Alla har rätt att njuta av kultur!" säger rapporten. Vi skulle gärna då tillägga att det utan konstnärer inte finns någon kultur att njuta av.

